

Lighed, lighed, lighed

Indkomstfordeling. Op til 1970'erne faldt indkomstuligheden i en række lande. Siden er uligheden steget i bl.a. USA. Det er der flere forklaringer på. Men ulighed er ikke nødvendigvis af det onde.

ANALYSE

kraka

Af Jakob Egholt Søgaard

ph.d. studerende ved Københavns Universitet

og Esben Anton Schultz

forskningschef i tænketanken Kraka

Spørgsmålet om, hvorvidt uligheden stiger eller falder, dukker med jævne mellemrum op i den danske samfundsdebat. For eksempel når OECD offentliggør tal for den såkaldte Gini-koefficient, der viser, at uligheden i Danmark er steget op gennem 00'erne, og at vi ikke længere er »det mest lige land i verden«. En plads der nu er overtaget af Slovenien, mens Danmark er forvist til andenpladsen.

Debatten fokuserer imidlertid på udviklingen i indkomstuligheden på den relativt korte bane, hvor især den aktuelle konjunktursituation kan påvirke den målte ulighed, uden at det nødvendigvis er udtryk for en underliggende tendens i samfundet. Typisk øges uligheden nemlig i en økonomisk opgangsfasen, mens den omvendt reduceres i en situation med økonomisk tilbageslag.

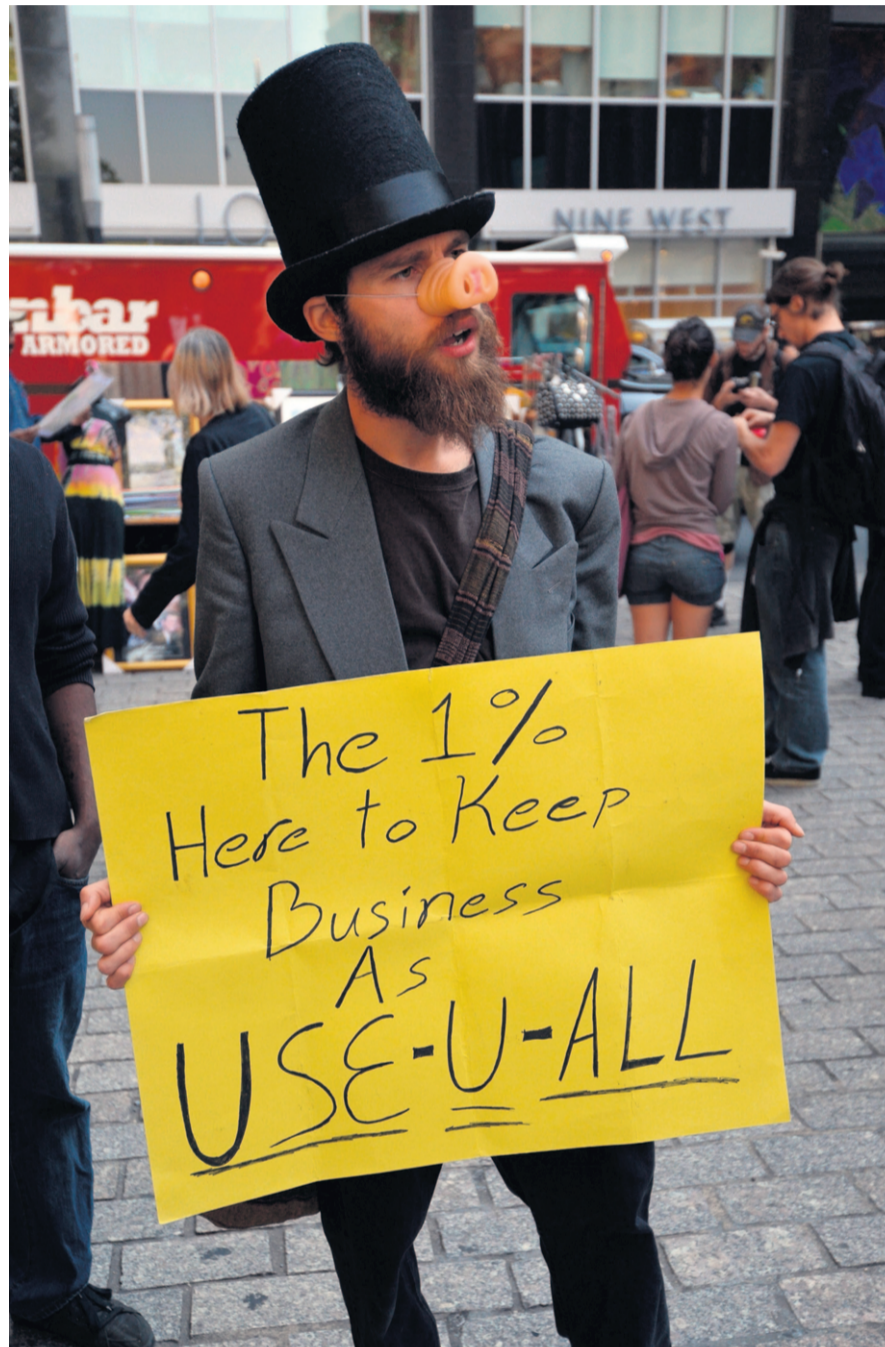
Derfor kan det være mere relevant at se på udviklingen i indkomstuligheden over en væsentligt længere årrække. Vi ved f.eks., at uligheden i Danmark er væsentligt lavere i dag, end den var for 200 år siden, da få store jordbesiddere i vid udstrækning sad på den økonomiske og politiske magt. På det punkt adskilte vi os ikke fra landene omkring os. Det rejser to centrale spørgsmål: Hvornår faldt uligheden egentligt, og hvorfor er den faldet mere i Danmark end i andre lande?

En nyere database med tal for indkomstuligheden på tværs af lande har dog bidraget til, at vi kan komme lidt nærmere svarene på disse spørgsmål. Databasen indeholder bl.a. tal for, hvor stor en andel af de samlede indkomster før skat, som oppebæres af den rigeste procent af befolkningen. Som noget nyt er databasen blevet udvidet med tal for indkomstuligheden i Danmark helt tilbage til 1870.

Tallene fra databasen skal naturligvis tages med et gran salt, bl.a. fordi kvaliteten af det underliggende datamateriale kan variere på tværs af lande særligt længere tilbage i tid. Men overordnet viser tallene, at faldende indkomstulighed har været et generelt fænomen i det meste af det 20. århundrede, og at denne udvikling har været overraskende ens på tværs af de fleste vestlige lande frem til 1970'erne.

Således lå andelen af den samlede indkomst før skat, som tilfaldt den rigeste procent af befolkningen, i de fleste europæiske lande på 15-20 pct. omkring 1920, mens den var faldet til omkring otte pct. i 1970.

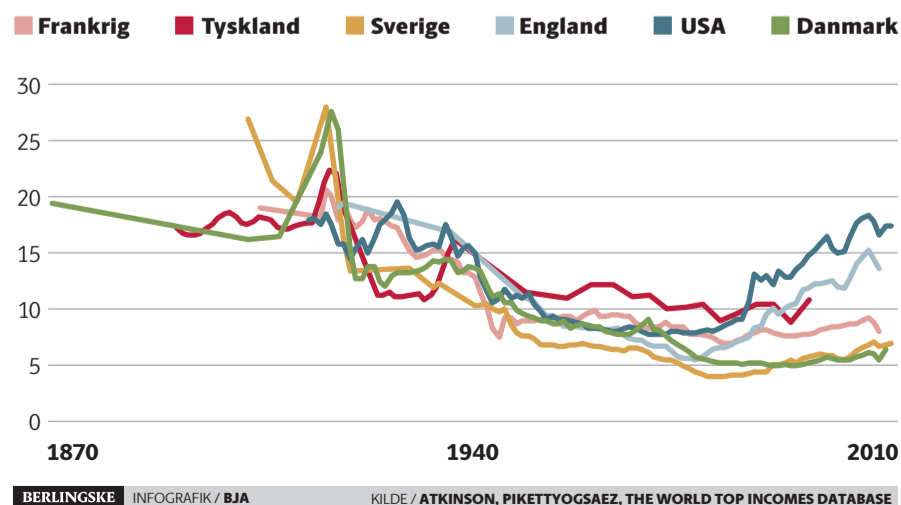
Siden 1970'erne er udviklingen dog gået i forskellige retninger. Mens den rigeste procents indkomstandel har holdt sig under 10 pct. i de fleste kontinental-europæiske lande – og for Danmark og Sveriges vedkommende endda faldet yderligere – er udviklingen især i USA vendt. I dag er den målte indkomstulighed i USA således tilbage på niveauet fra starten af 1920'erne. Den udvikling har været en

Finanskrisen har bl.a. sat gang i Occupy-Wall-Street bevægelsen. Men krisen er ikke hele forklaringen på, at uligheden i USA i dag er på niveau med 1920'erne. Foto: Stan Honda

Ulighed og indkomstfordeling

Andelen af den samlede indkomst, som tilfalder den rigeste procent af befolkningen. Tali i pct.

Berlingske | INFOGRAFIK / BJA | KILDE / ATKINSON, PIKETTYOGSAEZ, THE WORLD TOP INCOMES DATABASE

medvirkende årsag til dannelsen af »Occupy Wall Street«-bevægelsen i USA, som med sloganet »We are the bottom 99 per cent« fik stor gennemslagskraft.

Når det kommer til at forklare udviklingen i uligheden på tværs af lande, er der imidlertid ikke konsensus. F.eks. er det klart, at den kraftigt stigende ulighed i USA ikke kun kan skyldes de kraftigt stigende aktiepriser op til finanskrisen, fordi udviklingen begyndte lang tid før denne.

Ligeledes kan stigende globalisering, øget konkurrence fra lavtlønslande og den teknologiske udvikling heller ikke stå alene som forklaringer, idet disse forhold også må forventes at påvirke uligheden i andre vestlige lande og ikke kun USA.

Noget af det som imidlertid har fået mest opmærksomhed i den internationale debat er virkningen af skat på uligheden. Stigningen i uligheden i USA er således i store træk sammenfaldende med store nedsættelser af marginalskatten for høje indkomster. Set på tværs af alle lande har der været en vis tendens til, at de lande, der har nedsat marginalskatten for højt-lønnede mest, også har oplevet en større stigning i de rigestes andel af de samlede indkomster.

Her er det vigtigt at huske, at indkomsten er opgjort før skat – dvs. at sammenhængen ikke er en direkte konsekvens af den omfordeling, der sker via beskatningen.

Derimod er sammenhængen konsistent med, at lavere skat tilskynder folk til at yde en ekstra indsats og dermed opnå en højere indkomst før skat. Dermed er den øgede ulighed måske ikke nødvendigvis negativ, hvis det alene afspejler, at velstående grupper har fået højere indkomster, fordi de yder en ekstra indsats.

Stigningen i USA de seneste tre årtier er dog af en sådan størrelse, at det næppe er hele forklaringen, hvorfor der også må være andre faktorer i det amerikanske samfund, der øger uligheden. Til sammenligning er marginalskatterne også blevet sænket gradvist i Danmark siden midten af 1980'erne, uden at vi har oplevet den samme stigning i uligheden som USA. Det skyldes formentligt, at skatteomlægningerne – i samspil med den førte politik i øvrigt – i Danmark i langt mindre grad har tilgodeset de højt-lønnede.

Det understreger vigtigheden af at betragte den førte politik i sin helhed og ikke kun fokusere på enkeltdele, som isoleret set får uligheden til at stige eller falde. Derudover er det vigtigt at huske på, at en vis ulighed i indkomsterne sådan set må forventes.

Noget af den målte ulighed skyldes nemlig, at nogle vælger at arbejde 70 timer om ugen, mens andre arbejder 25 timer om ugen; at nogle er i gang med en uddannelse, mens andre er færdiguddannede; og at nogle er i gang med at spare op til pension, mens andre lever af deres opsparing. Den slags skal der bl.a. korrigeres for, før man præcist kan forholde sig til, om indkomstfordelingen er urimelig eller uhensigtsmæssig.

læs mere
KASTRUP

Denne sektion / bagsiden